

Ainevaldkond	Keel ja kirjandus
Kursuse nimetus	KIRJANDUSTEOSE ANALÜÜS JA TÕLGENDAMINE
Eelduskursused	–
Kursuse maht ja õppekorraldus	21 (75-minutilist) tundi: kontakttunnid, iseseisev töö, praktilised ülesanded, kohustuslik kirjandus, loovülesanded jm
Õpetamise aeg	10. klassis / 11H 2023/24. õa
Kursuse eesmärgid	• selgitada õpilastele kirjanduse kui sõnakunsti olemust, näidates, kuidas kasutatakse rikkalikke keelevahendeid tähenduslike ning esteetiliselt nauditavate tekstide loomiseks; • tegeleda eri lugemismudelite ja tõlgendusviisidega; • avastada ja kirjeldada kunstilise teksti poeetikat, näidata kirjutamise eri võimalusi; • analüüsida ning tõlgendada konkreetseid proosa- ja luuletekste; • näidata eepika ja lüürika väljendusvahendeid. Kursuse jooksul omandab õpilane tekstianalüüsi võttestiku, mida saab kasutada ka järgmiste kursuste käigus.
Kursuse lühikirjeldus	<u>Kirjanduse olemus ja roll</u> Ilukirjandus kui sõnakunst. Kirjandus kui inimese siseilma ja välismaailma (looduse ja ühiskonna) kujutaja. Kirjandus kui eetiliste ja esteetiliste tõekspidamiste kujundaja <u>Kirjandusteose kompositsioon</u> Teose algus ja lõpp. Sissejuhatus, teema arendus, haripunkt, pööre ja lahendus. Konflikt ja intriig. Puänt. Teose probleemistik (küsimused) ja ideestik (vastused). Põhiidee. Teose stiil. Alltekst kui varjatud tähenduskiht. Allusioon. Paroodia ja travestia. Intertekstuaalne ehk tekste seostav käsitlusviis: teose avamine teiste tekstide vormilisel või sisulisel taustal <u>Autorikeskne lähenemine kirjandusele</u> Autori ja teose seosed, elu- ja loominguloolisus. Autori maailmavaade, selle kujunemine konkreetseis ühiskondlikes oludes ja avaldumine tema teostes. Kirjandus kui kirjaniku elu ja keskkonna peegeldus <u>Lugejakeskne lähenemine kirjandusele</u> Kirjandusteose ja lugeja suhe. Individuaalne ja rühmalugemine Omaelulooline kirjutamine. Lugemismudelid: mõistmisvõimaluste paljus. Lugeja ootused. Lugemisnauding. Lemmikraamat. Lugeja mõjutamine: stereotüübid, argumentatsioon, arhetüübid, koomika <u>Tekstikeskne lähenemine kirjandusele. Proosateksti analüüs ja tõlgendamine</u> Sõnakunsteose sisu ja vormivõtted. Narratiiv, jutustamine ja kirjandusteose vaatepunkt. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline, sotsiaalne aspekt. Karakter ja tüüp. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning teda ümbritseva maailmaga. Lugu ja tekst. Teos ja film. Teose miljö, aja- ning ruumikujutus <u>Tekstikeskne lähenemine kirjandusele</u> Luuleteksti analüüs ja tõlgendamine. Luule ja lüürika olemus. Lüürika kui sisemine enesevaatlus, tunde või mõtte väljendus, mina avamine. Luule kui

	värsskõne. Luuletus kui vormisidusalt väljendatud mõte. Temaatiline ühtsus ja kontrastipõhimõte. Luulekeele kujundlikkus. Stilistilised võtted Mõisted. Allegooria, alltekst, allusioon, anagramm, autobiograafia, eepika, ellips, epiteet, faabula, grotesk, iroonia, isikustamine, kalambuur, keeleluule, kõlasümboolika, luule, lüürika, lüüriline mina, memuaarid, metafoor, metonüümia, miljöo, motiiv, moto, narratiiv, omaeluloolisus, paroodia, piltluule, proosa, päevik, refrään, reisikiri, retooriline küsimus, riim, rütm, sarkasm, siire, sisemonoloog, stroof, sümbol, süžee, teema, travestia, vaatepunkt, võrdlus, värsimõõt Terviklikult käsitletavat teosed. Õpilane loeb vähemalt kolm pikemat proosateost, lisaks novelle eesti ja välisautoritelt ning ühe elulooraamatu. Salinger „Kuristik rukkis“ ja/või W. Golding „Kärbeste jumal“; „Kirjanduse kõnekus“ II (edaspidi – KK), B. Alver („Korallid Emajões“) ja H. Talvik; August Gailit „Viimne romantik“; KK I, Hermann Hesse „Raamatute lugemisest“; KK I, Jaan Kross „Omaeluloolisuse tüpoloogia katse“; Urmas Vadi „Sõber Värdis“; KK II, Peet Vallak „Rahapada“; KK II, Ervin Õunapuu „Ilus päev“; A. Puškini „Jevgeni Onegin“; Jürgen Rooste „Tänapäeva Eesti idioot“ või „Milleks on meile vaja luulet?“, KK I, Hasso Krull „Mis on luule?“, Marie Under „Porkuni preili“; KK I, „Luule lünklik loogika“
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane • on tutvunud vähemalt kolme kirjaniku loomingulooga, mõistab nende loomingu tähtsust kultuuri- ja kirjandusloos ning iseloomustab autorite stiili • analüüsib ja tõlgendab loetud proosateoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni • analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab vaatepunkti, kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi ja salmilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte • on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm pikemat proosateost, lisaks novelle eesti ja välisautoritelt ning ühe eesti autorite luuletusi
Hindamine	Kursusehinne kujuneb protsessihinnete (50%) ja arvestustöö hinde (50%) põhjal. Õpetaja täpsustab Stuudiumis kursuse 1. sissekandes hinnatavate ülesannete sisu ja vormi. Kursus lõpeb arvestustööga, milleks on käsitletud materjalil põhinev teose lähivaatlus. Kursusehinnet arvestatakse kirjanduse kooliastmehinde väljapanemisel
Õppematerjalid	Sirje Nootre “Kirjanduse kõnekus” I, II osa
Kirjandus (soovituslik kirjandus)	Koostanud Talvet, J. “Maailmakirjanduse lugemik” “Mis on mis kirjanduses. Kirjandusterminite leksikon gümnaasiumile.” Reet Neithal. Koolibri 1999 Kirjandusleksikonid ning terminoloogiasõnaraamatud Valikkirjandus, mille täpsustatud nimekirja koostab aineõpetaja lähtuvalt riikliku ainekava valikutest Eesti kirjanike teosed veebis http://www.kirjanikekodu.kongress.ee/10toimetus/esileht_eestitekstid.php
Kursuse väljund	Peamine väljund on kirjanduse rolli ja väärtuse mõistmine, mis aitab kaasa ühiskonna ja kultuuri sügavamale vastuvõtule

	Lisaväljundid: olümpiaadid, esseekonkursid, kirjanduslikud projektid, riigieksam Võro keele viktoriin ja/või mälumäng “Ütski tark ei sata` taivast”
--	---